

Oceny Oddziaływania na Środowisko

przepisy prawne i wymagania

IGSMiE PAN

Pracownia Badań Strategicznych

dr hab. inż. Elżbieta Pietrzyk-Sokulska

Ocena wpływu na środowisko (OOŚ) w krajach UE jest kluczowym elementem polityki ekologicznej. Od 1985 r. — ustalenia pierwszej dyrektywy OOŚ (85/337/EWG) nastąpił znaczny postęp w tym zakresie oraz zastosowanie jej wymogów w praktyce. W 1997 r. została wydana dyrektywa 97/11/WE zmieniająca poprzednią.

Zgodnie z art. 2 tej Dyrektywy

„Państwa członkowskie zastosują wszelkie niezbędne środki, aby zapewnić że – przed wydaniem zezwolenia – projekty, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko z powodu m.in. Ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji będą podlegać wymogowi uzyskania zezwolenia na realizację oraz sporządzenia oceny dotyczącej ich oddziaływania”

Zgodnie natomiast z art. 8

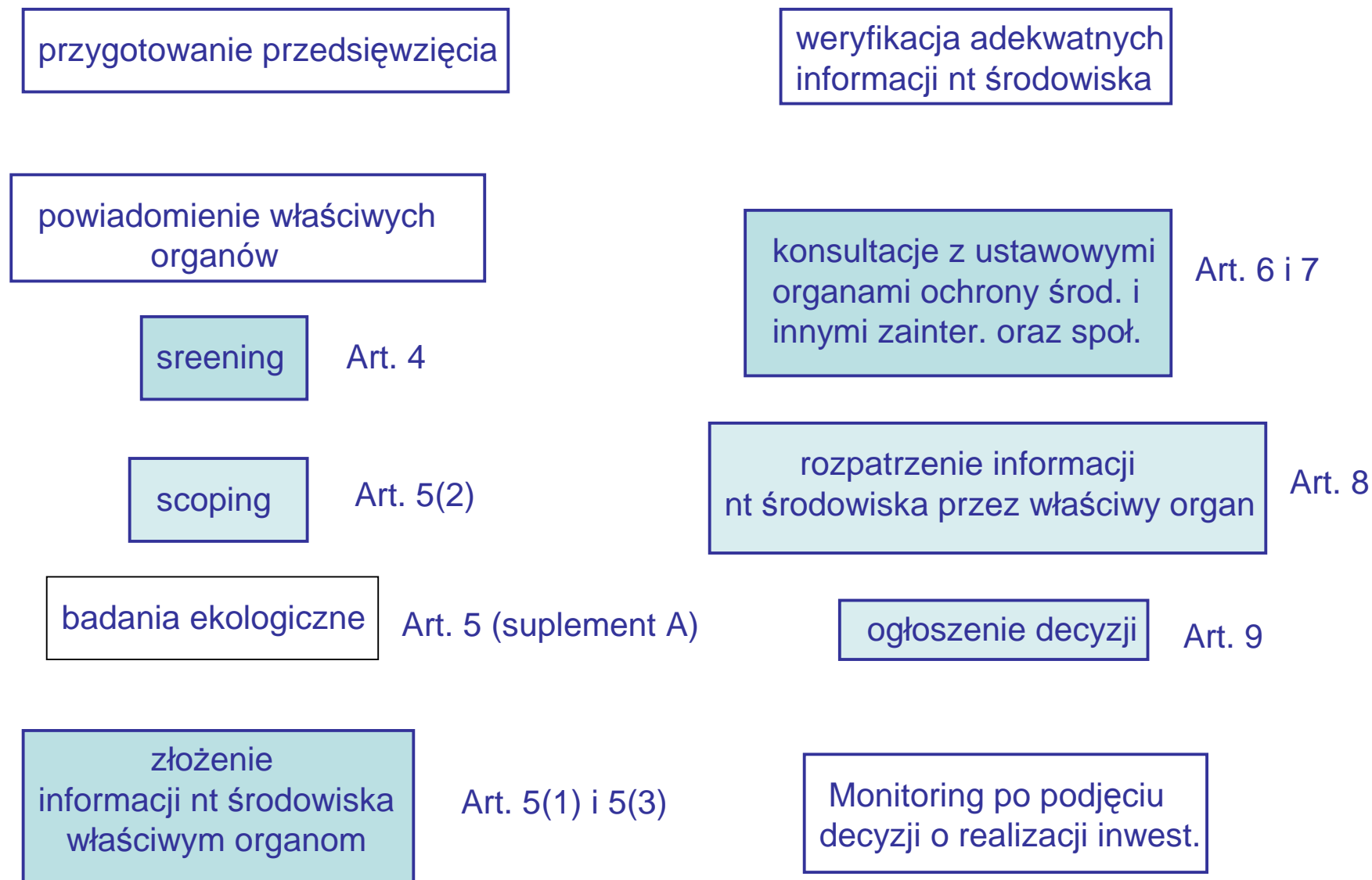
„...wyniki konsultacji oraz informacje zebrane stosownie do procedury OOŚ muszą być wzięte pod uwagę w trakcie procedury wydawania zezwolenia na inwestycję”

Komisja Europejska podaje teraz trzy etapy sporządzania OOŚ:

- ❑ screening – etap obejmujący ocenę przez właściwy organ ochrony środowiska czy dane przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko wymaga sporządzenia raportu OOŚ;
- ❑ scoping – etap, w którym powinien zostać ustalony zakres raportu na podstawie oceny etapu poprzedniego;
- ❑ weryfikacja ROŚ – proces ustalający, czy ROŚ jest przygotowany optymalnie, aby właściwe organy mogły na jego podstawie wydać decyzję pozwalającą na realizację planowanego przedsięwzięcia

Dla właściwego przeprowadzenia tych trzech etapów OOŚ w UE wypracowane zostały wytyczne, mające ułatwić opracowującym jak najlepsze ich przygotowanie. Wytyczne podają ogólne wskazówki mogące być wykorzystanymi w państwach członkowskich, ale nie mogą odzwierciedlać wymogów i procedur obowiązujących w pojedynczych państwach (które są priorytetowe). Wytyczne te zostały opracowane przez Zarząd Zasobami Środowiska (ERM) w ramach umowy badawczej z Dyrekcją Generalnej Europejskiej Komisji ds. Środowiska. Uczestnikami tej umowy były osoby z wielu krajów europejskich

Proces OOŚ

Screening – proces mający ustalić, czy dla danego przedsięwzięcia jest wymagane opracowanie OOS. Wymogi dotyczące s. podaje art. 4 Dyrektywy 97/11/WE, a zgodnie z art. 4(1) „projekty wymienione w Zał. I będą podlegać ocenie”, a lista ta jest w Suplemencie A. Państwa członkowskie UE muszą je więc w procedurach OOS uwzględniać. Lista definiuje 21 kategorii przedsięwzięć.

Natomiast zgodnie z art. 4(2) w przypadku „projektów wymienionych w Zał. II Państwa członkowskie ustalą przez

a) *Badanie indywidualnych przypadków lub*

b) *progi i kryteria ustanowione przez dane Państwo członkowskie*

czy przedmiotowy projekt będzie podlegać ocenie. Państwa członkowskie mogą zdecydować o zastosowaniu obu procedur, o których mowa w a) i b)” Lista zał. II załączona jest do

Suplementu B. Zawiera ona *projektów z zał. II „przy przeprowadzaniu badania*

indywidualnych przypadków albo przy ustalaniu progów lub kryteriów, uwzględniane będą stosowne kryteria wyboru przedstawione w Zał. III”. Zgodnie z ich wymogiem kompetentne

organy decydując o tym, czy potrzebne są OOS muszą wziąć pod uwagę wrażliwość lokalizacji projektów i potencjalne oddziaływania oraz cechy projektów. Pełną listę projektów podaje

Suplement C.

Stosownie do art. 4(4) „Państwa członkowskie zapewnią publiczne udostępnienie decyzji podjętej przez KO” Decyzje w sprawie określenia obowiązku OOS muszą być zatem ogłoszone publicznie.

Scoping nie jest wymogiem obowiązkowym do wprowadzenia w krajach członkowskich, ale jest zalecane jego uwzględnienie w OOS.

Składa się on z części A i B i odnosi się do szeregu list kontrolnych i suplementów.

Część A podaje wymogi dotyczące **scopingu** i analizuje różne sposoby ich wdrażania w poszczególnych państwach członkowskich. Część ta powinna być zawsze odczytywana w nawiązaniu do Dyrektywy 97/11/WE, ale także zgodnie z krajowymi i lokalnymi aktami prawnymi dotyczącymi sporządzania OOS. Poszczególne państwa członkowskie mają różne wymogi prawne.

Część B podaje praktyczne rady przeprowadzania scopingu, łącznie z konsultacjami i narzędziami do jego realizacji.

W niektórych krajach członkowskich, gdzie przyjęto obowiązkowy scoping zaproponowano jego dwa warianty różniące się sposobem i czasem wykonania.

W większości państw członkowskich jest on jednak nieobowiązkowy. Kompetentne organy muszą wydać opinię w sprawie zakresu ROŚ tylko wtedy, gdy takie jest życzenie projektodawcy.

Zakres raportu powinien jednak obejmować:

- alternatywny niezbędne do uwzględnienia;
- sondaże i badania wariantu zerowego, które powinny być przeprowadzone;
- metody i kryteria dla opracowania prognoz i oceny wpływu;
- działania łagodzące;
- organizacje do konsultacji (może być różny ich zakres i zasięg –art. 6(1));
- strukturę, treść i objętość informacji nt środowiska

Lista kontrolna dla określenia zakresu – składa się z dwu części:

- szczegółowej listy cech przedsięwzięcia, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko;
- listy cech otoczenia przedsięwzięcia, które mogą być podatne na niekorzystne wpływy;

Lista kontrolna kryteriów oceniania znaczenia wpływu na środowisko – zestaw czynników, które należy uwzględnić przy ocenie natężenia poszczególnych wpływów

Lista kontrolna alternatyw i działań łagodzących, jakie powinny być uwzględniane przy określaniu zakresu ROŚ

Korzyści ze stosowania scopingu:

- pewność, że uzyskane nt środowiska informacje są wyczerpujące;
- uzyskane informacje są wyważone;
- wspomagają efektywność planowania, zarządzania i zapewnienia środków na badania;
- zmniejszenie ryzyka opóźnień;
- wstępne konsultacje w szerokim gronie zainteresowanych ułatwiają podejmowanie decyzji

Przy przeprowadzaniu scopingu istotna jest odpowiedź na trzy podstawowe pytania:

- rozważenie jakie skutki dla środowiska może mieć planowane przedsięwzięcie?
- które z nich są znaczące, a więc wymagają szczególnej uwagi przy badaniach ekologicznych?
- jakie alternatywy i działania łagodzące należy wziąć pod uwagę przy opracowaniu propozycji związanych z danym przedsięwzięciem?

Dla zapewnienia systematyczności w analizowaniu potencjalnych interakcji między środowiskiem a przedsięwzięciem używa się jako narzędzi list kontrolnych i matryc

Weryfikacja ROŚ to proces ustalania czy informacja na temat środowiska przekazana KO przez projektodawcę jako część procedury OOŚ jest wystarczająca aby podjąć decyzje o wydaniu zezwolenia na realizację przedsięwzięcia. Informacja ta w wielu PCz przedstawiana jest jako Informacja o stanie środowiska lub Raport o Oddziaływaniu Przedsięwzięcia na Środowisko (ROŚ). Odpowiednie wytyczne opracowane dla przeprowadzenia weryfikacji nie dotyczą zgodności z aktami prawnymi, gdyż musi on być zgodny z nimi. Ma jednak odzwierciedlać wymogi zawarte w odpowiednich Dyrektywach UE oraz zasady dobrej praktyki w OOŚ

Weryfikacja składa się z części A i B i odnosi się do pomocniczej listy kontrolnej i suplementu

Część A opisuje wymogi podane w Dyrektywie 97/11/WE oraz zwraca uwagę na rolę Weryfikacji w procedurach OOŚ i powinna być odczytywana zgodnie z Dyrektywami oraz aktami prawnymi i wymogami PCz, gdyż szczegółowe wymogi są różne w różnych Państwach.

Część B podaje praktyczne rady związane z przeprowadzeniem weryfikacji i wprowadza w tym celu listę kontrolną

Weryfikację w zależności od wymogów PCz mogą przeprowadzać obowiązkowo lub weryfikacja taka może być podjęta przez KO, w celu sprawdzenia aplikacji prawnych obowiązujących w zakresie OOŚ w danym PCz. Weryfikacji w związku z tym mogą dokonywać także niezależne podmioty w zakresie adekwatności Informacji zawartych w ROŚ. Niekiedy przed złożeniem ROŚ projektodawcy mogą zasięgnąć opinii Zespołów OOŚ w celu sprawdzenia podanych informacji. Weryfikacji mogą dokonać także zainteresowane przedsiębiorstwem osoby, chcące mieć pewność podjęcia słusznych decyzji

Dla sprawdzenia adekwatności informacji zawartych w ROŚ istnieje szereg narzędzi m.in. Lista kontrolna w zakresie spełniania wymogów Dyrektyw oraz ogólnie przyjętej dobrej praktyki OOŚ

Listę kontrolną można wykorzystać na dwa sposoby:

- do oceny adekwatności ROŚ – potwierdzenie czy jest wystarczająca czy nie;
- do oceny jakości ROŚ na poziomie ogólnym – sprawdzenie które informacje są najlepsze albo najgorsze jakościowo w całym ROŚ

Listą ta zawiera dość dużą liczbę pytań dotyczących ROŚ, aby dostarczyć rzetelnych Informacji tak decydentom jak i osobom podlegającym wpływom projektu

W Polsce 3.06.2008 r. Minister Rozwoju Regionalnego opublikował „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, a w nich *Wytyczne w zakresie postępowania w sprawie OOS dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych*”

Podano w nich podstawy prawne i zakres regulacji wraz ze źródłami prawa, a także wymogi prawa UE w zakresie postępowania OOS, zagrożenia związane z nieprawidłowym przeprowadzaniem OOS. Zwrócono także uwagę na niezgodność prawa polskiego z i wynikające z tego zalecenia przepisami dyrektywy OOS

Postępowanie OOS w świetle obecnie obowiązującego prawa polskiego

Dzieli się przedsięwzięcia na trzy grupy I, II, III, dla których decyzja o realizacji jest dopuszczalna wyłącznie po uzyskaniu decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych. wydanie tej decyzji wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie OOS. Polskie prawo umożliwia inwestorom przeprowadzenie postępowania OOS na dogodnym dla nich etapie przygotowania przedsięwzięcia

W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje i ocenia:

bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na:

- środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi,
- dobro materialne,
- zabytki,
- wzajemne oddziaływanie między elementami ww,
- dostępność do złóż kopalin,

możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;

wymagany zakres monitoringu.

Obowiązek przeprowadzenia OOS stwierdza w drodze postanowienia organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, uwzględniając:

rodzaj i charakterystykę przedsięwzięcia, a zwłaszcza:

- skalę przedsięwzięcia i wielkości zajmowanego terenu oraz ich wzajemnych proporcji;
- powiązań z innymi przedsięwzięciami, ze względu na kumulowanie się oddziaływań przedsięwzięć znajdujących się już na obszarze, na który ma oddziaływać planowane przedsięwzięcie;
- wykorzystywania zasobów naturalnych;
- emisji i występowania innych uciążliwości;
- ryzyka wystąpienia poważnych awarii, przy uwzględnieniu używanych substancji i stosowanych technologii

□ lokalizacji przedsięwzięcia z uwzględnieniem potencjalnego zagrożenia dla środowiska, zwłaszcza przy istniejącym użytkowaniu terenu, zdolności samooczyszczania się środowiska i odnawiania się zasobów naturalnych, walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz uwarunkowań miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego tzn.:

- obszarów wodno-błotnych i innych obszarów o płytkim zaleganiu wód podziemnych;
- obszarów wybrzeży;
- obszarów górskich lub leśnych;
- obszarów objętych ochroną, w tym strefy ochronne ujęć wód i obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych;
- obszarów, na których standardy jakości środowiska zostały przekroczone;
- obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne;
- gęstość zaludnienia
- obszarów przylegających do jezior;
- uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej;

□ rodzaj i skalę możliwego oddziaływania wynikające z:

- zasięgu oddziaływania – obszaru geograficznego, liczby ludności, na którą przedsięwzięcie może oddziaływać;
- transgranicznego charakteru oddziaływania przedsięwzięcia na poszczególne elementy przyrodnicze,
- wielkości i złożoności oddziaływania, uwzględniając obciążenia istniejącej infrastruktury technicznej;
- prawdopodobieństwo oddziaływania;
- czas trwania, częstotliwość i odwracalność oddziaływania

Postanowienia, które przedstawiono powyżej wydawane są po zasięgnięciu opinii:

- regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub Państwowej Inspekcji Sanitarnej (dla przedsięwzięć tego wymagających)

Organ zasięgający opinii przedstawia:

- ✓ wniosek o wydanie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych;
- ✓ kartę informacyjną przedsięwzięcia;
- ✓ wypis lub wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (nie dotyczy przedsięwzięć związanych z budowa dróg publicznych, linii kolejowych, obiektów Euro 2012 oraz przedsięwzięć wymagających koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin)

Na tej podstawie właściwe organy wydają opinię co do potrzeby przeprowadzania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i w przypadku takiej potrzeby zakres raportu o oddziaływaniu. Opinia powinna być wydana w ciągu 14 dni od otrzymania wniosku o jej wydanie.

Raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko musi zawierać:

- opis planowanego przedsięwzięcia;
- opis elementów przyrodniczych środowiska objętych zakresem przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia, w tym elementów objętych ochroną;
- opis istniejących w sąsiedztwie lub bezpośrednim zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia zabytków chronionych odpowiednimi przepisami;
- opis przewidywanych skutków dla środowiska w przypadku zrezygnowania z przedsięwzięcia;
- opis analizowanych wariantów – proponowanego przez wnioskodawcę oraz racjonalnego wariantu alternatywnego, a także najkorzystniejszego dla środowiska wraz z uzasadnieniem;
- określenie przewidywanego oddziaływania na środowisko proponowanych wariantów, w tym również możliwości wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, lub transgranicznego oddziaływania;
- uzasadnienie proponowanego przez wnioskodawcę wariantu, ze wskazaniem jego oddziaływania;
- opis metod prognozowania zastosowanych przez wnioskodawcę oraz opis przewidywanych znaczących oddziaływań, obejmujący bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe i chwilowe oddziaływania;
- wskazanie czy dla planowanego przedsięwzięcia konieczne jest ustalenie obszaru ograniczonego użytkowania i określenie jego granic;

- przedstawienie zagadnień w formie graficznej oraz kartograficznej;
- analizę możliwych konfliktów społecznych;
- przedstawienie propozycji monitoringu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na każdym etapie działania (zwłaszcza na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz jego integralność) wraz z likwidacją;
- wskazanie trudności wynikających z niedoskonałości techniki lub luk we współczesnej wiedzy, jakie napotkano przy opracowywaniu raportu;
- streszczenie w języku niespecjalistycznym informacji zawartych w raporcie, w odniesieniu do każdego jego elementu;
- autora raportu oraz bibliografię dotyczącą informacji potrzebnych do jego opracowania

Wnioskodawca przy składaniu wniosku o wydanie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zamiast raportu może złożyć kartę informacyjną przedsięwzięcia wraz z wnioskiem o ustalenie zakresu raportu.

Ustalenie zakresu raportu jest obowiązkowe, w przypadku transgranicznych oddziaływań na środowisko

Postępowanie w sprawie wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych wszczyna się na wniosek podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia. Do wniosku należy dołączyć raport lub kartę informacyjną planowanego przedsięwzięcia oraz poświadczoną przez właściwy organ kopię mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren przedsięwzięcia oraz zasięg jego oddziaływania.

Organem właściwym do wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych jest – regionalny dyrektor ochrony środowiska (budowa dróg, linii kolejowych, napowietrznych linii energetycznych, instalacji do przesyłu ropy naftowej, gazu lub substancji chemicznych, sztucznych zbiorników wodnych); starosta (scalanie, wymiana lub podział gruntów); dyrektor regionalnej dyrekcji LP; wójt, burmistrz, prezydent miasta. Przed wydaniem decyzji właściwy organ zapewnia konsultacje społeczne

W decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, wydawanej po przeprowadzeniu OOS właściwy organ określa:

- rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia;
- warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich;
- wymogi w zakresie przeciwdziałania awariom przemysłowym;
- wymogi w zakresie ograniczenia transgranicznego oddziaływania;
- gdy trzeba przeprowadzić kompensację przyrodniczą – stwierdza ją;
- nakłada obowiązek zapobiegania, ograniczania i monitorowania oddziaływania;
- może nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej – podając jej zakres, termin

W analizie porealizacyjnej dokonuje się porównania ustaleń zawartych w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i w decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, zwłaszcza ustaleń dotyczących przewidywanego charakteru i zakresu oddziaływania oraz planowanych działań zapobiegawczych z rzeczywistym oddziaływaniem i działaniami podjętymi dla jego ograniczenia

Obszary sieci Natura 2000 i przedsięwzięcia mogące znacząco na nie oddziaływać

- Wyznaczenie SOO tzw. obszaru siedliskowego następuje w drodze rozporządzenia MŚ
lista tych obszarów podlega zatwierdzeniu przez KE
- Wyznaczenie OSO tzw. ostoi ptasich – lista ich została rozszerzona z 72 do 124
- KE propozycję SOO i OSO uznała za niewystarczającą i trwają prace nad jej uzupełnieniem

Dla wszystkich obszarów sieci Natura 2000 należy sporządzać OOŚ i ocena ta powinna uwzględniać wszelkie elementy przyczyniające się do ich integralności i ogólnej spójności, a zwłaszcza:

- Powiązania strukturalne i uwarunkowania funkcjonalne siedlisk i gatunków, dla których je wyznaczono;
- Wielkość i zasięg występowania siedlisk i populacji gatunków;
- rolę obszaru względem regionu biogeograficznego i spójności sieci